

Dominik Szczepański

Geneza powstania partii politycznej na przykładzie Kongresu Liberalno-Demokratycznego (1983–1990)

Polityka i Społeczeństwo nr 6, 103-112

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Dominik Szczepański

**GENEZA POWSTANIA PARTII POLITYCZNEJ
NA PRZYKŁADZIE KONGRESU
LIBERALNO-DEMOKRATYCZNEGO (1983–1990)**

*Widmo krąży po Europie Wschodniej
– widmo liberalizmu*

(Szacki 1994:5)

Uwagi wstępne

Tą przewrotną frazą Jerzy Szacki, socjolog i historyk idei, rozpoczął swą książkę *Liberalizm po komunizmie*, w której zawarł próbę przedstawienia głównych problemów liberalizmu w świecie postkomunistycznym. Praca ta stanowi również przyczynek do dziejów liberalizmu i rewolucji liberalnej rozpoczynającej się w Europie Wschodniej wraz z upadkiem „systemu realnego socjalizmu” w 1989 roku. Dla ukazania genezy powstania Kongresu Liberalno-Demokratycznego autor zdecydował się użyć następującego sformułowania: „widmo krąży po Polsce, widmo liberalizmu”.

W Polsce powojennej liberalizm polityczny nie miał możliwości rozwoju. Przyczyn tego należy doszukiwać się nie tylko w braku tradycji liberalnej czy wprowadzeniu monopolu władzy zastrzeżonej wyłącznie dla Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, ale także w uwarunkowaniach historycznych, jak rozbiory i zamach majowy, który wprowadził rządy autokratyczne (Karnowska 2005: 29; Bartyzel 2004: 177–178). Dopiero powstanie skryształizowanej i aktywnej opozycji politycznej w ostatnich dwóch dekadach XX wieku pozwoliło nawiązać do tradycji liberalnych. Często w sposób nieświadomy działacze opozycyjni sięgali do argumentów, za pomocą których krytycznie mogli ocenić aktualny stan rzeczy. Dotyczyło to szczególnie kwestii ekonomicznych. Po raz pierwszy próbę połączenia zasad liberalizmu eko-

nomicznego z zasadami etyki chrześcijańskiej podjął Mirosław Dzielski, stwierdzając, „że niezależnie od różnic w przekonaniach między poszczególnymi liberałami, ich doktryna posiada głęboko religijne podstawy” (Dudek 1996: 83).

Na początku lat osiemdziesiątych zaczęto podkreślać, że w polskich realiach powinno się wprowadzić liberalne reformy. Wskutek następujących w kraju przemian politycznych liberalizm w Polsce zaczął występować pod swoją własną nazwą, zaś jego propagowanie i przyznawanie się do niego było swoistą modą. Jak zaznacza Jacek Bartyzel, stał się on obiektem ostrej krytyki (Bartyzel 2004: 184).

Środowisko „Przeglądu Politycznego”

Wady systemu komunistycznego, w tym szczególnie niewydolność systemu gospodarczego i politycznego, spowodowały, że gdańscy liberałowie organizowali liczne demonstracje i podejmowali inicjatywy mające na celu stłumienie reżimu, w jakim przyszło żyć polskiemu społeczeństwu. Początkiem ich aktywnego uczestnictwa w życiu publicznym okazało się wydanie w 1983 r. poza cenzurą czasopisma „Przegląd Polityczny”, założonego przez Donalda Tuska i Jacka Kozłowskiego. Wokół nich skupili się działacze wywodzący się z Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” oraz Niezależnego Zrzeszenia Studentów Polskich, m.in.: Jan Krzysztof Bielecki, Janusz Lewandowski, Andrzej Zarębski, Jan Szomburg i Jacek Merkel.

W pierwszym numerze „Przeglądu Politycznego”, opublikowanym i wydany przy stosunkowo niskich nakładach finansowych i technicznych (obecnie tekst mało czytelny), Redakcja stwierdziła: „od dawna mówiono już o konieczności (a także naturalności) przejścia z etapu masowego ruchu społecznego w etap elitarnego ruchu politycznego [...]. Nasza inicjatywa wydawnicza jest próbą włączenia się w szeroki już dziś nurt podziemnego życia politycznego. Nie mamy, przynajmniej na razie, ambicji tworzenia własnego programu politycznego” (*Redakcja*, „Przegląd Polityczny” 1983, nr 1: 1). Redakcja stwierdziła, iż w chwili obecnej jest na to jeszcze za wcześnie. W kolejnych numerach możemy odnaleźć artykuły m.in. Stefana Kisielewskiego i Janusza Korwina-Mikkego.

Na początku swojej działalności gdańszczanie nie prowadzili szeroko rozumianej dyskusji nad liberalizmem. Wyjątek stanowi jedynie artykuł Donalda Tuska opublikowany pod pseudonimem Anna Barycz

pt. *Refleksje nad liberalizmem*, w którym autor stwierdził na samym początku: „Liberalizm w polskiej tradycji politycznej – zarówno jako system myślenia i wartości, jak i praktyka społeczna – jest właściwie niezauważalny” (Barycz 1983: 19). W swej treści artykuł nie zawiera szerszych rozważań dotyczących założeń filozofii liberalnej. W następnych już numerach „Przeglądu Politycznego” prezentowane były artykuły, w których czytelnicy mogli zapoznać się z poglądami takich myślicieli, jak: Friedrich von Hayek, Walter Lippman, Ludwig von Mises, Karl Popper, Isaiah Berlin, Ferdynand Zweig, Raymond Aron, José Ortega y Gasset, i ordoliberalów niemieckich (Skarżyński 1994: 60; Peciakowski 2007: 93). Wychodziły one głównie spod pióra J. Lewandowskiego, który napisał i obronił pracę doktorską poświęconą współczesnej myśli liberalnej. Praca ta została następnie wydana i opublikowana w Gdyni w 1991 r. pt. *Neoliberalowie wobec współczesności* (Lewandowski 1991: 3). Czytelnicy „Przeglądu” mieli okazję zapoznać się z pracami wyżej wymienionych myślicieli.

Istniejące w kraju środowiska liberalne miały nikłą siłę przebicia z głoszonymi przez siebie postulatami. Przełom nastąpił w 1986 r., kiedy powzięto decyzję o próbie reanimacji idei politycznego klubu dyskusyjnego. Miał on być kontynuacją Klubu Inicjatyw Społecznych im. Konstytucji 3 maja powołanego w lipcu 1980 r. z inicjatywy Lecha Bądkowskiego. Jak podaje Dariusz Cecuda, celem spotkań działaczy tego klubu było przede wszystkim propagowanie idei chrześcijańskonarodowej i programu Ruchu Młodej Polski (Cecuda 1989: 29). Dlatego też liberalowie wspólnie z Aleksandrem Hallem powołali 3 listopada 1987 r. Klub Myśli Politycznej im. Lecha Bądkowskiego. W przyjętej deklaracji założycielskiej stwierdzono, „że społeczeństwo powinno uzyskać możliwość autentycznego uczestnictwa w życiu publicznym i podejmowania inicjatyw gospodarczych” (*Deklaracja założycielska gdańskiego Klubu Politycznego im. Lecha Bądkowskiego*, „Przegląd Polityczny” 1988, nr 10: 19). Na łamach „Przeglądu Politycznego” podjęto dyskusję redakcyjną na temat Klubu. W zatytułowanym felietonie *Wszyscy mamy prawo do polityki* wypowiedzieli się Jacek Kozłowski, Piotr Kapczyński i Donald Tusk. Tworząc nową formację, jej ideolodzy opowiadali się za tym, aby Klub Myśli Politycznej był otwartą organizacją, skupiającą nie tylko jej członków, ale także ogół społeczeństwa. Do jego głównych celów należało powołanie jawnej i legalnej organizacji o charakterze politycznym. W rzeczywistości jednak Klub odegrał rolę gdańskiego salonu towarzyskiego, skupiającego lokalne środowiska konserwatywne i liberalne.

W latach 1986–1988 powstawały towarzystwa gospodarcze, które popularyzowały idee gospodarki wolnorynkowej, przedsiębiorczości i własności prywatnej, takie jak: Krakowskie Towarzystwo Przemysłowe i Warszawskie Towarzystwo Gospodarcze (Gargas, Wojciechowski 1991: 37; Prętki 2003: 73). Do debat nad liberalizmem powrócono dopiero pod koniec lat osiemdziesiątych. Wiązało się to m.in. z opublikowanymi artykułami D. Tuska pt. *Droga i wybór* oraz P. Kapczyńskiego pt. *Gospodarka jako wyzwanie dla opozycji*, w których autorzy poruszali potrzebę dokonania reorientacji celów politycznych opozycji (Tusk 1998: 22; Kapczyński 1998: 80 i n.). Następnie na łamach „PP” ukazał się artykuł Dariusza Filara pt. *Być liberałem*, w którym autor postawił tezę, że liberałowie są rzecznikami drogi ewolucyjnej. Ewolucja ta miała polegać, jego zdaniem, na dążeniu liberałów do ciągłego oraz stopniowego przeobrażania rzeczywistości (Filar 1988: 27).

W kierunku polityki

W roku 1987 doszło do spotkania liberałów z gdańską grupą reprezentującą przedsiębiorczość, na którym przemówienie wygłosił J. Lewandowski. Dokonał on podsumowania perspektyw związanych z końcem roku 1987, zaś swą uwagę skoncentrował głównie na dwóch zjawiskach. Dotyczyły one narodzin środowiska gdańskich liberałów, określonych przez niego mianem „ruchu umysłowego, formacji ideowej wprowadzającej do obiegu myślowego idee, postacie i tradycje praktycznie dotąd u nas nieznane”, oraz „nowej przedsiębiorczości”, będącej nowym składnikiem niepaństwowego sektora gospodarczego (Lewandowski 1998: 93). Ponadto warto zaznaczyć, że liberałowie byli aktywnymi promotorami rozwoju prywatnej przedsiębiorczości w województwie gdańskim, którą wspierali doradztwem i konsultingiem poprzez związane ze środowiskiem niezależne spółdzielnie „Doradca” i „Gdańsk” oraz liczne spółki.

Rok później gdańscy liberałowie aktywnie włączyli się w przygotowywanie oraz przeprowadzenie majowego i sierpniowego strajku w roku 1988 w Stoczni Gdańskiej i zakładach Wybrzeża. Pełnili wówczas funkcje doradców ekonomicznych Lecha Wałęsy oraz byli współtwórcami jego programu przed rozmowami „Okrągłego Stołu”. Program ten przygotowany został przez J. Lewandowskiego i J. Szomburga. W czerwcu 1988 roku środowisko liberałów zorganizowało

I Gdański Kongres Liberalistów. Podjęto wówczas próbę wypracowania płaszczyzny porozumienia rozproszonych po całym kraju inicjatyw towarzystw gospodarczych i ruchów liberalnych. Gromadząc ponad 100 uczestników, gdański Kongres odbił się szerokim echem – jego sukces zaowocował inicjatywą powołania stowarzyszenia Kongres Liberalistów i próbą jego rejestracji w oparciu o znowelizowaną właśnie ustawę o stowarzyszeniach. Wniosek o rejestrację partii złożono 24 lutego 1989 r. W deklaracji ideowej tegoż zjazdu stwierdzono, że podstawowym i najważniejszym celem Kongresu Liberalistów jest „podjęcie działalności publicznej na rzecz odrodzenia polskiej gospodarki i kultury politycznej narodu” (*Kalendarium* 1998: 335). Jako swe zadania Kongres ustanowił dążenie do demokratyzacji życia, odbudowę własności prywatnej i wspomaganie prywatnej przedsiębiorczości.

30 czerwca 1989 r. w Gdańsku miał miejsce Krajowy Zjazd Towarzystw i Środowisk Liberalnych. Złożono wówczas wniosek o rejestrację stowarzyszenia Kongres Liberalistów. II Gdański Kongres Liberalistów obradował 19 listopada 1989 r. z udziałem przedstawicieli Akcji Gospodarczej oraz towarzystw gospodarczych i przemysłowych (Skarżyński 1994: 60; Gargas, Wojciechowski 1991: 37).

Powstanie Kongresu Liberalno-Demokratycznego

15 lutego 1990 r. powstała w Warszawie grupa inicjatywna KLD – partii politycznej środowisk reprezentowanych w Stowarzyszeniu Gdańskiego Kongresu Liberalistów (*Partie* 1991: 35; Bernacki 1999: 62; Paszkiewicz 2004: 43). 12 maja tego roku została ogłoszona deklaracja utworzenia Porozumienia Centrum, której sygnatariuszami oprócz działaczy KLD byli także posłowie i senatorowie Koła Porozumienia Centrum w Obywatelskim Klubie Parlamentarnym, a także przedstawiciele Polskiego Stronnictwa Ludowego „Solidarność”, Chrześcijańsko-Demokratycznego Stronnictwa Pracy, Centrum Demokratycznego i Unii Demokratów „Baza” (Prętka 2003: 76; *Informator* 1991: 76; Anusz 1996: 86).

Przed powstaniem Kongresu Liberalno-Demokratycznego w czerwcu 1990 r. w ramach Obywatelskiego Klubu Parlamentarnego grupa 10 posłów i senatorów utworzyła Parlamentarną Grupę Liberalno-Demokratyczną. Powstała ona z inicjatywy senatora Andrzeja Machalskiego, zaś w jej składzie znaleźli się J.K. Bielecki, Jacek Merkel, Andrzej Arendarski, Andrzej Zawiślak i Zbigniew Rokicki. W deklaracji założycielskiej liberaliści stwierdzili, iż „okres przejściowy związany

z załamaniem systemu komunistycznego wymaga istnienia struktury politycznej popierającej w sposób konsekwentny i niekoniumkturalny przemiany zmierzające w kierunku systemu liberalno-rynkowego” (*Deklaracja Parlamentarnej Grupy* 1990: 212). Parlamentarna Grupa Liberalno-Demokratyczna uznała za swój najwyższy cel wsparcie takich przemian.

W dniach 29–30 czerwca 1990 r. w Warszawie odbyła się I Krajowa Konferencja Założycielska Kongresu Liberalno-Demokratycznego. Przewodniczącym Zarządu Głównego został Janusz Lewandowski, a wiceprzewodniczącym Donald Tusk. Do Prezydium Zarządu Głównego weszli także: Jan Krzysztof Bielecki, Andrzej Arendarski, Andrzej Machalski, Lech Mażewski, Zbigniew Rokicki (*Kalendarium* 1998: 336; Prętki 2003: 73).

W przyjętej *Deklaracji programowej Kongresu Liberalno-Demokratycznego* za najważniejszą wartość uznano zasadę ładu społecznego, zaś jako podstawowy cel działania partii liberalowie przyjęli „tworzenie warunków dla pełnego i godnego istnienia osobowego oraz różnorodności i tolerancji we współżyciu międzyludzkim” (*Deklaracja* 1991: 3). Równie wiele uwagi poświęcono wolności rozumianej jako swobodne i nieprzymuszone uczestnictwo jednostki ludzkiej w decydowaniu o swoim losie. Opowiedziano się za zachowaniem fundamentów moralności opartych na zasadach europejskiej tradycji kulturowej, u której podstaw leży chrześcijaństwo. Wiele uwagi poświęcono takim zagadnieniom jak państwo, prawo, gospodarka oraz wizji Polski w Europie. Liberalowie opowiadali się przede wszystkim za społeczeństwem obywatelskim, tworzonym przez świadomych oraz odpowiedzialnych obywateli. Gwarancji miały podlegać takie wolności, jak: wolność słowa, sumienia, prawo do zrzeszania się i swoboda w wyborze zawodu. Opowiadano się za silną władzą prezydenta RP, pochodzącego z wyborów powszechnych, dwuizbowym parlamentem i istnieniem szerokiego samorządu terytorialnego. Podkreślono także znaczenie istnienia partii politycznych, stwierdzając w *Deklaracji programowej*, że „demokracja potrzebuje partii jako mechanizmu ujawniającego odmienne opcje i przedstawiającego je pod osąd wyborców” (*Deklaracja* 1991: 5).

W kwestii dotyczącej ustroju gospodarczego KLD opowiadała się za rozwojem prywatnej przedsiębiorczości. Miała ona funkcjonować na zasadzie systemu konkurencji rynkowej. Wiele uwagi poświęcono także rozwojowi rolnictwa polskiego, które miało być realizowane poprzez wprowadzenie silnych rodzinnych gospodarstw typu farmer-

skiego, czyli takich, które pozwolą ich użytkownikom na uzyskanie dobrych wyników ekonomicznych. Poprawie tej służyć miały także swobodny obrót ziemią oraz rozwój infrastruktury technicznej, handlowo-usługowej i ekonomiczno-finansowej na wsi. Kongres Liberalno-Demokratyczny przyjął także *Statut*, składający się z siedmiu rozdziałów: przepisy ogólne, członkowie i ich prawa, struktura organizacyjna KLD, władze kontrolne, władze sądownicze, majątek i fundusze oraz postanowienia końcowe (*Statut* 1991: 1–10).

Zakończenie

W chwili tworzenia partii politycznej ideologom Kongresu Liberalno-Demokratycznego przyświecała chęć wprowadzenia nie tylko radykalnych zmian ustroju, ale jego całkowita przebudowa. Oprócz przywiązania do wartości liberalnych, zwłaszcza do wolności, liberałowie opowiadali się także za wprowadzeniem własności prywatnej i ulepszeniem polskiej gospodarki. KLD jako jedna z najmocniejszych programowo i ideologicznie partii politycznych na początku lat dziewięćdziesiątych była niedojrzała i nie potrafiła czerpać ani z doświadczeń konserwatystów, ani liberałów. Wielu badaczy podkreśla, że miało to związek z przejmowanymi przez nich poglądami z Zachodu.

Również Witold Gadomski, dziennikarz i publicysta, oceniając Kongres Liberalno-Demokratyczny, stwierdził, że gdańscy liberałowie stanowili fenomen wśród formacji politycznych wywodzących się z podziemia. Fenomen ten, zdaniem W. Gadomskiego, polegał na zajmowaniu się przez liberałów warunkami tworzenia firm prywatnych, sposobami opanowania inflacji, spłatą zadłużenia czy metodami prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych, a nie historią¹. (Gadomski 2007).

Bolączką przywódców Kongresu była obawa przed wolnym rynkiem i demokracją, których tak naprawdę do końca nie rozumieli ani nie potrafili zrozumieć procesu ich kształtowania się i funkcjonowania. Ich początkowa odwaga przy głoszeniu radykalnych haseł na dalszą metę pozbawiła liberałów elektoratu oraz możliwości wywierania na niego wpływu.

---

¹ Strona internetowa „Gazety Wyborczej”, <http://www.wyborcza.pl>, W. Gadomski, *Wszystkie twarze Donalda Tuska* [inf. z dn. 11.09.2008 r.].

Bibliografia

Źródła

Prasa

- „Przegląd Polityczny” 1983, nr 1.
„Przegląd Polityczny” 1988, nr 10.
„Przegląd Polityczny” 1991, nr 1.

Dokumenty opublikowane

- Deklaracja programowa Kongresu Liberalno-Demokratycznego*, 1991 [w:] *Kongres Liberalno-Demokratyczny*, Katowice.
Deklaracja założycielska gdańskiego Klubu Politycznego im. Lecha Bądkowskiego, 1988, „Przegląd Polityczny”, nr 10.
Kongres Liberalno-Demokratyczny, 1991, Katowice.
Statut Kongresu Liberalno-Demokratycznego, 1991 [w:] *Kongres Liberalno-Demokratyczny*, Katowice.

Publicystyka polityczna

- Barycz A. [Tusk D.], 1983, *Refleksje nad liberalizmem*, „Przegląd Polityczny”, nr 1.
Filara D., 1988, *Być liberałem*, „Przegląd Polityczny”, nr 10.
Liberalizm stosowany [Jan Krzysztof Bielecki w rozmowie z D. Filarem, J. Kozłowskim, J. Lewandowskim i D. Tuskiem], 1991, „Przegląd Polityczny”, nr 1.
Wszyscy mamy prawo do polityki, 1988, „Przegląd Polityczny”, nr 10.

Opracowania, wybory pism

- Anusz A., 1996, *Scenariusze polityczne*, Warszawa.
Bartyzel J., 2004, *W gąszczu liberalizmów: próba periodyzacji i klasyfikacji*, Lublin.
Bernacki W., 1999, *Z dziejów polskiego liberalizmu politycznego*, Kraków.
Cecuda D., 1989, *Leksykon opozycji politycznej 1976–1989*, Warszawa.
Dudek A., 1996, *Liberalizm i demoliberalizm* [w:] B. Bankowicz, A. Dudek, J. Majchrowski, *Główne nurty współczesnej polskiej myśli politycznej*, t. I, Kraków.
Gargas A., Wojciechowski M., 1991, *Partie polityczne w Polsce*, Gdańsk.
Informator o partiach politycznych w Polsce, 1991, Warszawa.
Kalendarium, 1998 [w:] D. Tusk, *Idee gdańskiego liberalizmu*, wstępem opatrzył J. Szacki, Gdańsk.
Kapczyński P., 1998, *Gospodarka jako wyzwanie programowe dla opozycji* [w:] D. Tusk, *Idee gdańskiego liberalizmu*, wstępem opatrzył J. Szacki, Gdańsk.
Karnowska D., 2005, *W kierunku liberalizmu: recepcja idei liberalnych w Polsce w warunkach transformacji ustrojowej*, Toruń.
Lewandowski J., 1991, *Neoliberalowie wobec współczesności*, Gdynia.
Lewandowski J., 1998, *Gdańskie aktywa (liberalowie i przedsiębiorcy)* [w:] D. Tusk, *Idee gdańskiego liberalizmu*, wstępem opatrzył J. Szacki, Gdańsk.
Partie i ugrupowania polityczne w Polsce: vademecum, 1991, Warszawa.

- Paszkievicz K., 2004, *Kongres Liberalno-Demokratyczny* [w:] *Partie i koalicje polityczne III Rzeczypospolitej*, red. K.A. Paszkiewicz, Wrocław.
- Peciakowski T., 2007, *Przyczynek do aktywności tzw. środowiska gdańskich liberalów*, „Consensus”. Studenckie Zeszyty Naukowe nr 7.
- Prętki K., 2003, *Powstanie Kongresu Liberalno-Demokratycznego, Zjednoczenia Chrześcijańsko-Narodowego i Porozumienia Centrum jako elementu procesu kształtowania się systemu partyjnego w III Rzeczypospolitej*, „Poznańskie Zeszyty Humanistyczne”, t. I.
- Skarżyński R., 1994, *Pomiędzy radykalizmem a konserwatyzmem. Główne idee polityczne Gdańskich Liberalów i Kongresu Liberalno-Demokratycznego w latach 1983–1992*, „Studia Polityczne”, nr 3.
- Sobkowiak L., 1998, *Delegitymizacja systemu politycznego PRL* [w:] *Z badań nad przemianami politycznymi w Polsce po 1989 roku*, red. S. Dąbrowski, B. Rogowski, Wrocław.
- Szacki J., 1994, *Liberalizm po komunizmie*, Kraków.
- Tusk D., 1998, *Idee gdańskiego liberalizmu* [w:] D. Tusk, *Idee gdańskiego liberalizmu*, wstępem opatrzył J. Szacki, Gdańsk.
- Vademecum partii i ugrupowań politycznych*, 1990, oprac. zesp. R. Jurczakowski, wyd. 2 rozszerz. i uzupełn., Warszawa.

Źródła internetowe

<http://www.wyborcza.pl>

A Genealogy of the Origins of a Political Party Exemplified by the Case of Kongres Liberalno-Demokratyczny (1983–1990)

Abstract

The paper aims at presenting a genealogy of the origins of one of the most influential political groupings in Poland of the early 1990s – Kongres Liberalno-Demokratyczny (Liberal-Democratic Congress). The beginnings of the party are related to a periodical „Przegląd Polityczny” which has been published since 1983 escaping the political censorship. „Przegląd Polityczny” was a fulcrum of the milieu of young liberal intelligentsia in Gdańsk. In the first period of its existence, the milieu of Gdańsk liberals opted for active participation in the underground Polish political life without seeing a necessity of creating a political programme. Only in 1988, an initiative was taken to organise the I Kongres Liberalów (I Congress of Liberals). Basing on changes introduced to Law on Associations, an application was filed to register a political party. The process culminated in the establishing of Kongres Liberalno-Demokratyczny during a founders’ congress which took place 29–30 June 1990. Janusz Lewandowski was elected the chairman of the party although Jan Krzysztof Bielecki, supported by the Polish President Lech Wałęsa remained an informal leader of the party. Being one of the most mature political parties – in terms of its programmatic basis – Kongres Liberalno-Demokratyczny proved still immature in organizational terms, being unable to

draw on the experience of either conservatists or liberals. This situation could be explained by pointing to ideological views of KLD members, modelled on Western exemplars as well as the characteristics of the broader environment in which they came to act. Some fears raised by free market and democracy also contributed to the fact that their initial courage in voicing radical slogans eventually resulted in their rapidly dwindling electorate and diminishing capacity of the party to make an impact on the electorate.